

جنود عقل (عملي) در روایات

جنود عقل و جهل در روایات بسیاری معرفي شده که غالباً درباره شناساندن عقل عملي بوده است...

جنود عقل و جهل در روایات بسیاری معرفي شده که غالباً درباره شناساندن عقل عملي بوده است؛ مثلاً روایت 171#&؛ سماعة بن مهران؛ از وجود نوراني امام صادق(عليه السلام) هفتاد و پنج مورد از جنود عقل و جهل را برشمرده است. برخي از آنها: 171#&؛ خير؛ وزير عقل و 171#&؛ شر؛ وزير جهل؛ ايمان و كفر؛ تصديق و جحد؛ رجاء و قنوط؛ عدل و جور؛ رضا و سخط؛ شكر و كفران؛ طمع(1) و یأس؛ توکل و حرص؛ رأفت و قسوت؛ رحمت و غضب؛ علم و جهل؛ فهم و حمق(2)؛ عفت و تهتك؛ زهد و رغبت؛ رفق و خرق؛ رهبت و جرأت؛ تواضع و کبر؛ حلم و سفه؛ صمت و هذر؛ استسلام و استکبار؛ تسليم و شك؛ صبر و جزع؛ صفح و انتقام؛ غني و فقر و... (3) آنچه از این حدیث نوراني نقل شد، فقط صبغه تبرک دارد؛ نه شرح، زیرا تحریر معارف والای آن، رساله‌ای مستقل و متقن می‌طلبد. صدرالمألهین در شرح مبسوط این حدیث می‌گوید که همان‌گونه که خصوصیت‌های عذاب جز توسط حضرت رسول صلي الله عليه و آله و سلم بازگو نشد، ویژگی‌های عقل و جهل نیز توسط امام معصوم(عليه السلام) تبیین شد؛ یعنی در آنجا مشکلات نبوت و در اینجا مشکلات ولایت راهگشاست و بدون آن، دسترسی به خصوصیت‌های یاد شده، مقدور دیگران نیست. (4) 1. البته مراد، طمع ممدوح است که به فضایل و علم و کمالات تعلق می‌گیرد؛ مانند 171#&؛ یدعون ربهم خوفاً وطمعاً؛ (سوره سجده، آیه 16)؛ نه طمع مذموم که به دنیا تعلق می‌گیرد. 2. 171#&؛ علم؛ و 171#&؛ فهم؛ که هر دو از جنود عقل عملي قرار گرفته‌اند، معنای خاص و مناسب خود را دارند؛ نه معنای معهود و دارج را و طرح آن از حوزه بحث کنونی بیرون است.

الكافي، ج 1، كتاب العقل و الجهل، ص 21
شرح اصول کافي، ص 105 -
تفسير انسان به انسان، ص 329.